

כתבי עת זרים

כיצד ניתן להביס את דאע"ש

במאמרים מקצועיים העוסקים במדינה האסלאמית (דאע"ש) בולטת תמימות דעים כי לא ניתן להכריע אותה רק באמצעות הפצות מהאוויר. אולם בנוגע לשאלה מה יש לעשות ניכרת מבוכה רבה

לוחמי דאע"ש | העקרונות המנחים של ארגון המדינה האסלאמית - "הניצחון יכפר על הכול" | המטרה מצדיקה את האמצעים ואת הקורבנות" - מצדיקים בעיניו כל פעולה של לוחמי

נסיבות שמסייעות לו:

1. השטח הסוני-שיעי ופוליטיקה של זהויות אתניות ודתיות בעיראק ובסוריה מאפשרים לארגון להציג את עצמו כמגן האולטימטיבי של הסונים בעודו ממשיך ללבות את הסכסוך הבין-עדתי.
2. הישענותו של הארגון בעיקר על מקורות מימון פנימיים מעניקה לו עוצמה כלכלית וחוסן בפני מאמץ כלכלי-משפטי בין-לאומי שנועד לפגוע במקורות הכנסתו.
3. ניסיון צבאי של בעלי התפקידים בארגון ששירתו בעבר בצבא עיראק.
4. הימצאות אמל"ח רב ומתקדם בידי הארגון בעקבות השתלטותו על בסיסים צבאיים בסוריה ובעיראק. עם זאת לא ברורה יכולת הארגון לתחזק את האמל"ח הזה לאורך זמן.
5. היכולת לנוע בין עיראק לסוריה. בעוד שבעיראק יש לקואליציה המערבית בעלי ברית על הקרקע, לא כך המצב בסוריה. בשל כך יכולה סוריה לשמש בסיס התארגנות נוח לאנשי המדינה האסלאמית אם יובסו בעיראק.
6. היכולת לגייס מתנדבים רבים הודות להצלחות הצבאיות הראוותניות. באותו המאמר מוצגת גם רשימה של נקודות תורפה שפוגעות בארגון:
  1. אכזריותו הקיצונית מייצרת לארגון אויבים רבים בקרב גורמים מקומיים ועשויה בטווח הארוך לעודדס לפעול נגדו ביתר נחישות ועד טיפת הדם האחרונה, היות שהנפילה בשבי כרוכה בכל מקרה בהוצאה אכזרית להורג. הארגון אינו משאיר כל תקווה לחיים תחת שליטתו למי שאינו מוסלמי סוני.
  2. המשך הברית בין המדינה האסלאמית לבעת'יסטים ולשבטים סוניים בעיראק נתון בסימן שאלה בשל הפערים באידיאולוגיה ובתפיסות ונוכח סירוב אפשרי של ראשי השבטים, הקנאיים בדרך כלל לעצמאותם, לקבל לאורך זמן את מרות המדינה האסלאמית ולהמיר את החוק השבטי בחוקי השריעה (גישתם זו הזינה את ההתעוררות הסונית נגד אל-קאעידה בעיראק לפני כמה שנים בעידוד האמריקנים).
  3. המדינה האסלאמית, המקיימת את עצמה

רס"ן א'
חטיבת תה"ד

בעוד שמרבית לוחמי המדינה האסלאמית הפועלים בסוריה הם מתנדבים מארצות שונות, בעיראק מתבסס הארגון בעיקר על תושבי הארץ הסונים, ובהם אנשי שבטים שנפגעו ממדיניות השלטון השיעי במדינה ובעת'יסטים לשעבר, שלרבים מהם ניסיון צבאי לא מבוטל מהשירות בצבא סדאם חוסיין

של צבא סדיר ומשתמש באמל"ח כבד מתוצרת המערב והמזרח (כולל טנקים) שנפל לידי בעקבות הבסת יחידות של צבא סוריה ושל צבא עיראק ובעקבות השתלטות על בסיסים. הארגון פיתח גם מערכת מרשימה של מקורות מימון מגוונים, שחוסנה בהישענות על מקורות פנימיים - בעיקר הברחות נפט המופק בשטח שבשליטתו. כמו כן יש לו הכנסות מגביית דמי כופר, מגניבות ומסחיטה של האוכלוסייה שעליה הוא שולט. אל-קאעידה, לעומתו, נשען הרבה יותר על מקורות מימון חיצוניים כמו תרומות של תומכים במדינות שונות. מעריכים שהכנסות המדינה האסלאמית עומדות על עשרות מיליוני דולרים מדי חודש.

לצד איום הטרור והאיום הצבאי הישיר מונים המאמרים איומים נוספים ששקפים מהמדינה האסלאמית ובהם: חזרת המתנדבים שלחמו בשורות הארגון לארצותיהם - שם הם עלולים להפוך לגורם מערער יציבות וסדר; התעוררות תאי הארגון הרדומים במדינות מתונות של האזור (כמו ירדן ומצרים) - התעוררות העולה לפגוע ביציבות משטריהם; ערעור הלגיטימציה של הגבולות הקיימים בין מדינות במזרח התיכון.

נקודות החוזקה והתורפה של המדינה האסלאמית

המאמר "הבנת נקודות החוזקה והתורפה של המדינה האסלאמית" של אנדרו טריל² מונה רשימה של גורמים שמחזקים את הארגון ושל

מבוא

ההשתלטות המפתיעה של ארגון המדינה האסלאמית (המכונה בקיצור IS, ISIL, ISIS או דאע"ש) על מוסול בצפון עיראק (יוני 2014) עוררה שטף של דיווחים עיתונאיים על הארגון ועל פעילותו הרצחנית. בחודשים האחרונים, עם התבססות הארגון ותחילת הפעילות הצבאית של הקואליציה נגדו בהובלת ארה"ב (אוגוסט 2014), החלו להתפרסם בכתבי עת מקצועיים ובאתרי אינטרנט של מכוני מחקר מובילים מאמרים העוסקים בתופעה ובדרכי ההתמודדות האפשריות עימה.

רקע - אפיון התופעה'

הארגון הוקם בשנים 2012-2013 בסוריה במהלך מלחמת האזרחים, אך שורשיו באל-קאעידה שבעיראק. הוא התפלג מאל-קאעידה, והנהגת אל-קאעידה התנערה ממנו. המדינה האסלאמית קרובה מאוד אידיאולוגית לארגון האם, אך קיצונית עוד יותר ממנו, מה שמתבטא בשימוש תדיר יותר בעקרון ה"תכפיר" - התרת דמו של האדם על ידי הכרזה שהוא כופר. במדינה האסלאמית נעשה השימוש בתכפיר על פי אינטרסים צבאיים (ולא על פי אינטרסים פוליטיים, כפי שנהגה אל-קאעידה בשנים האחרונות). העקרונות המנחים של הארגון - "הניצחון יכפר על הכול" ו"המטרה מצדיקה את האמצעים ואת הקורבנות" - מצדיקים בעיניו כל פעולה של לוחמי.

על פי הערכות שונות, מונה הארגון בין 10,000 ל-25 אלף לוחמים מקצועיים מקבלי שכר קבוע, ולצידם פועלים אלפים וייתכן אף עשרות אלפים של מתנדבים מזדמנים. בתוך חודשים ספורים השתלט הארגון על שטח של כ-90 אלף קמ"ר, ובו אוכלוסייה של 6-8 מיליון תושבים, אם כי יש להניח כי הארגון לא שולט באופן מוחלט בכל השטח.

בעוד שמרבית לוחמי הארגון הפועלים בסוריה הם מתנדבים מארצות שונות, בעיראק מתבסס הארגון בעיקר על תושבי הארץ הסונים, ובהם אנשי שבטים שנפגעו ממדיניות השלטון השיעי במדינה ובעת'יסטים לשעבר, שלרבים מהם ניסיון צבאי לא מבוטל מהשירות בצבא סדאם חוסיין.

הארגון אינו פועל רק בצורה אסימטרית כמו ארגוני טרור אחרים, אלא נוקט גם טקטיקה

- על כידונים, עשויה להיתקל במחסור בכוח אדם שיאכזף את השליטה שלה על הטריטוריה רחבת הידיים שכבשה.
4. רבים ממגויסי המדינה האסלאמית באים מהשכבות הנמוכות של האוכלוסייה, וספק אם יידעו לתפקד היטב בקרב אם יאבדו את מפקדיהם.
5. למדינה האסלאמית יש מתנגדים רבים בעולם המוסלמי.

דרכי התמודדות עם המדינה האסלאמית

ההתמודדות הצבאית

כותבי המאמרים מסכימים ביניהם בנוגע לאפקטיביות המוגבלת של תקיפת הארגון מהאוויר.

במאמר "כיצד להשפיע על המדינה האסלאמית: דרך האוויר או דרך המסר?"³ מעריך ג'ונתן גיט'נס-מאזר כי ההתקפות מהאוויר על מצבורי נשק, על מרכזי פעילות ועל התשתיות של המדינה האסלאמית ישפיעו השפעה ממשית על היכולת הטקטית והאופרטיבית של הארגון לכבוש שטחים נוספים בכורדיסטן העיראקית, יקטינו את הסכנה כי יכבוש את בגדאד וכן ידחו (במקרה הגרוע) או ימנעו (במקרה הטוב) את הפלישה של המדינה האסלאמית ללבנון ולירדן. עם זאת, ההתקפות מהאוויר הן החלק הקל בהתמודדות עם הארגון ואינן מסוגלות להכריעו. לדבריו, כדי לפגוע במדינה האסלאמית באופן ממש נדרשת סדרה של מהלכים ברזומניים ומתואמים היטב, שאחד מהם הוא מאמץ בתחום התודעה שמטרתו להחליש את התמיכה בארגון.

במאמרה "התקפות מהאוויר לא ינצחו את המדינה האסלאמית" מדגישה גם לינה חטיב כי ההתקפות מהאוויר לא יפגעו בקשרים בין המדינה האסלאמית לבין תומכיה. לדבריה, המתנדבים נמשכים אל המדינה האסלאמית לא רק בגלל האידיאולוגיה, אלא גם בגלל רצון לנקמה - שנובע מתסכולים כלכליים, חברתיים ופוליטיים - ובשל הרצון להשיג כוח וכסף ולהשתייך לפרויקט היסטורי גדול: כינון החליפות האסלאמית. ההתקפות מהאוויר לא יוכלו לחסל את המדינה האסלאמית, אלא לכל היותר הן יצליחו להגביל את יכולתה להתרחב גיאוגרפית.⁴

אחת ההערכות היא כי ההתקפות מהאוויר על מצבורי נשק, על מרכזי פעילות ועל התשתיות של המדינה האסלאמית ישפיעו השפעה ממשית על היכולת הטקטית והאופרטיבית של הארגון לכבוש שטחים נוספים בכורדיסטן העיראקית, יקטינו את הסכנה כי יכבוש את בגדאד וכן ידחו (במקרה הגרוע) או ימנעו (במקרה הטוב) את הפלישה של המדינה האסלאמית ללבנון ולירדן

במאמר "הערכת האסטרטגיה של אובמה נגד המדינה האסלאמית בעיראק ובסוריה"⁵ טוען המחבר ששנק ג'ושי כי המודל של שימוש בכוח אווירי כדי לסייע לכוחות יבשה מקומיים הפועלים בתמיכת כוחות מיוחדים אמריקניים לא יהיה אפקטיבי בטווח הקרוב נגד המדינה האסלאמית, בין היתר בשל חולשת הכוחות המקומיים. להערכת המחבר, יידרשו חודשים רבים כדי להביא את כוחות הביטחון העיראקיים לרמת כשירות מתאימה. הכשרת מורדים סונים מתונים בסוריה וגיוס השבטים הסוניים בעיראק נגד המדינה האסלאמית ידרשו אף הם זמן רב. לאור זאת, המלצת המחבר היא להתמקד בטווח הקרוב בחיזוק הכוחות המקומיים ובהזרמת סיוע צבאי אליהם.

במאמר אחר פרי עטו, "פגיעה במדינה האסלאמית: כיצד אנו יודעים שאנחנו מנצחים?"⁶ טוען ששנק ג'ושי כי השמדת מטרות מהאוויר אין בה כדי להעיד שהאסטרטגיה הצבאית הרחבה יותר אכן יעילה. לדבריו, חיוני להבחין בין מטרות צבאיות (military targets) ליעדים (aims) ולהתמקד יותר באלה האחרונים במקום להתעסק יתר על המידה באלה הראשונים. ג'ושי ממליץ להגדיר לפחות שלושה יעדים לטווח הקצר והבינוני (ששת החודשים הבאים):

1. לגרום לשינוי בטקטיקה של המדינה האסלאמית - להגביל את יכולת הארגון לנהל מבצעים צבאיים קונוונציונליים (בניגוד למבצעי "הכה וברח").
2. להגביל את יכולת המדינה האסלאמית לפעול מחוץ למרכזי אוכלוסייה ולא לאפשר לה לשלוט על שטחים לא עירוניים

- (בלי לכבוש אותם מחדש), להגן על אתרי מפתח שבשליטת עיראק ולמנוע מהמדינה האסלאמית לנייד לוחמים בין האזורים שבשליטתה.
3. לצמצם את משאבי המדינה האסלאמית, כלומר לפגוע ביכולתה לנצל את תשתיות הנפט להפקת רווחים ולממן באמצעותם את המבצעים הצבאיים.
- עד כה, טוען המחבר, נחלו ההתקפות מהאוויר הצלחה חלקית בקידום היעדים האלה וכי להשגתם המלאה תתרום פעולה אפקטיבית של כוחות היבשה המקומיים: בעיראק - כוחות הביטחון והכוחות הכורדיים, ובסוריה - ארגוני מורדים המתנגדים למדינה האסלאמית. אשר לחיסולי הבכירים, יש, לדעתו, להתמקד לא בכמות אלא באיכות - במי שלפגיעה בהם ישנה ההשפעה הקשה ביותר על לכידות הארגון ועל כושרו המבצעי.
- במאמר "תופעת המדינה האסלאמית"⁷ מאת רינאט מוחמטוב מובאת ההערכה שהמערב לא יעז להוביל מבצע קרקעי בהיקף מלא, ולכן, במקרה הטוב, כתוצאה מההפצצות יתפזרו לוחמי המדינה האסלאמית, כפי שעשו אנשי הטליבאן באפגניסטן ב־2001, ובבוא העת יחזרו לפעול מחדש. לדבריו, הנוק הרב שעלולות ההפצצות להסב לבלתי מעורבים צפוי לחזק את האנטגוניזם כלפי ההתערבות הצבאית של המערב וכתוצאה מכך להקנות למדינה האסלאמית דימוי גרוע פחות. לטענתו, ההתערבות הצבאית הזרה רק תגדיל את זרימת המתנדבים הסונים לארגון. ההסתמכות על הכורדים, לדבריו, לא תועיל רבות, היות שהכוחות הכורדיים פועלים באפקטיביות בשטחם, אך לא מחוצה לו. עתיד המורדים בסוריה מעורפל אף יותר. לפיכך יש להתייחס למדינה האסלאמית כאל רכיב משמעותי וארוך טווח בנוף האזורי, והיעלמותה תיתכן רק עם מציאת פתרון לבעיות העומק של סוריה ושל עיראק.
- אפול אשרף, במאמרו "התמודדות עם המדינה האסלאמית ב'מגפיים עם כנפיים"⁸, מציע להפעיל נגד המדינה האסלאמית כוחות מוטסים. אלה מתאימים למשימה היות שנבנו לפעולה מהירה במסגרת מבצעים קצרים ובעלי היקף מוגבל. כוחות כאלה יוכלו להשתלט על רצועות שטח שבשליטת המדינה האסלאמית ובדרך הזאת לפגוע בלכידות הכוח של הארגון

עשן מיתמר מקובאני בעקבות הפצצת כוחות הקואליציה | במאמר "תופעת המדינה האסלאמית" מאת רינאט מוחמטוב מובאת ההערכה שהמערב לא יעז להוביל מבצע קרקעי בהיקף מלא, ולכן, במקרה הטוב, כתוצאה מההפצצות יתפזרו לוחמי המדינה האסלאמית ובבוא העת יחזרו לפעול מחדש

ממחסור במים, מקיצוב מזון ומהפסקות חשמל ויפעלו כדי להשתחרר מעול המדינה האסלאמית.¹⁰ על הקהילה הבינ־לאומית להתאזר בסבלנות ולהמשיך לתקוף את מתקני הנפט שבשליטת הארגון ואת נתיבי הברחות שלו. על מדינות כמו קטאר וכוויית לפעול ביתר שאת להפסקת השימוש במערכות הבנקאיות שלהן להעברת כספים לארגוני טרור, ועל טורקיה להגביר את המאמץ למניעת הברחות של נפט מהמדינה האסלאמית והברחות של לוחמים ושל אמל"ח אל המדינה האסלאמית.

מבצעי מידע

בסדרה של מאמרים מודגש שחשוב ללוות את המערכה הצבאית נגד המדינה האסלאמית

אחת ההצעות היא להפעיל נגד המדינה האסלאמית כוחות מוטסים. אלה מתאימים למשימה היות שנבנו לפעולה מהירה במסגרת מבצעים קצרים ובעלי היקף מוגבל

כי המדינה האסלאמית צפויה לכלות את עצמה מהבחינה הכלכלית שכן הכנסותיה המשמעותיות - בעיקר ממכירת נפט - אינן גבוהות מספיק כדי לספק את הצרכים הכלכליים הבסיסיים של מיליוני האזרחים הנתונים למרותה. יתר על כן, מתוך שאיפה להציג את עצמה כמדינה בת קיימא ממשיכה המדינה האסלאמית לטפח את ציפיות התושבים לרווחה ולשגשוג כלכלי תחת שלטונה. בסופו של דבר המקומיים יסבלו

ולבודד צירי הספקה שבהם מוזרמים כסף, ציוד ולוחמים. הכוחות יוכלו להשתלט גם על מתקנים לזיקוק נפט, על שדות תעופה, על גשרים וכד', להעביר אותם לידי כוחות הביטחון של עיראק ולסגת במהירות מהמדינה. החתימה הנמוכה של הכוחות המוטסים תסייע לשדר מסר תודעתי כי המערב אינו שואף לנצל את הסכסוך כדי להשתלט על המזרח התיכון, והם גם לא יהפכו יעד למיליציות עיראקיות.

ההתמודדות הכלכלית

בכמה מהמאמרים נטען שאת המדינה האסלאמית ניתן להביס באמצעות מייטוט כלכלתה. כך, למשל, טום קטינג' במאמרו "הבסת המדינה האסלאמית: כיצד המחויבויות הכלכליות ימוטטו את הג'יהאדיסטים"⁹ סבור

לוחמי מיליציה שיעית באמרלי, עיראק, שלוחמים בדאע"ש | במאמרים המקצועיים יש הסכמה רחבה בין החוקרים כי להתמודדות עם המדינה האסלאמית נדרשות פעולות במישורים שונים במסגרת אסטרטגיה רחבה וכי אין די בהפצצות מהאוויר

בסתירה מסוימת לאזהרה שהם מציינים בתחילת המאמר, קוראים המחברים לקיים את מבצעי המידע במסגרת מהלכים פוליטיים ותודעתיים בהובלה או בהשפעה של ארה"ב - מהלכים ששימו קץ למדיניות העדתית בעיראק ולקרע העמוק בין הסונים לשיעים.

דיוויד סורנסון, מחבר המאמר "התמודדות עם כוח המשכיחה של המדינה האסלאמית"¹² מציע שארה"ב תוביל מבצעי מידע חשאיים נגד המדינה האסלאמית בלי שניתן יהיה לזהות שהיא עומדת מאחוריהם. במסגרת המבצעים האלה יוסבר שהאידיאולוגיה וההתנהלות של המדינה האסלאמית נוגדות את עקרונות האסלאם המסורתי וחורגות בקיצוניותן אף מההשקפות של ההוגים הסלפים הבולטים כמו אבן תימיה (1263-1328) וסייד קטב (1906-1966). באופן הזה, לטענת המחבר, ניתן יהיה להאיר את עיניהם של התומכים הפוטנציאליים של הארגון, שרבים מהם אינם משכילים דיים או שאינם מתמצאים היטב בדת האסלאם ואינם מבינים שהמדינה האסלאמית אינה אלא ארגון פשע.

לעומת זאת טוענים חוקרים רוסים¹³ כי

הכותבים ממליצים להימנע מלהציג את המדינה האסלאמית כאיום משמעותי יותר מכפי שהיא באמת, שכן הפרזות מעין אלה רק ימשכו לארגון מתנדבים חדשים

יש להפקיד בידי מי שאחראי לתיאום המאמץ האמריקני באזור (גנרל ג'ון אלן) ולא לחלק אותן בין גופים ביורוקרטיים ממשלתיים.

נוסף על כך ממליצים הכותבים להימנע מלהציג את המדינה האסלאמית כאיום משמעותי יותר מכפי שהיא באמת, שכן הפרזות מעין אלה רק ימשכו לארגון מתנדבים חדשים. על המסר נגד המדינה האסלאמית להתמקד בכך שהיא תפסיד בסופו של דבר ולא בברוטליות שלה, שכבר ידועה לכול ואינה מרתיעה את תומכיה. חשוב שההתנגדות המוסלמית למדינה האסלאמית תקבל נראות, ולכן על בעלות הברית של ארה"ב באזור לאפשר ואף לעודד את הציבורים שלהן לצאת להפגנות ראווה נגד הארגון.

במאמץ תודעה ובמבצעי מידע אחרים כדי לפגוע בלגיטימציה של הארגון בעיני תומכיו.

דרכי ארקליאן וג'יימס פ' פרוול כותבים במאמרם "אמינות היא המפתח לחשיפת המדינה האסלאמית"¹¹ כי כדי להביס את המדינה האסלאמית צריך לחשוף את העובדה שהיא מקיימת "פולחן פלילי ואסלאמי של אלימות". החוקרים מעלים רק מעט הצעות למהלכים קונקרטיים ומסתפקים בניסוח של עקרונות פעולה כלליים. בין העקרונות האלה:

1. על ארה"ב להימנע מלהציב את עצמה בין הסונים לשיעים, היות שמדובר בסכסוך עתיק יומין, והדבר עלול רק להגביר את הלכידות של התומכים במדינה האסלאמית.
2. את מלחמת המידע נגד המדינה האסלאמית צריכות להוביל מדינות מוסלמיות - כל אחת במגרש הביתי שלה - ולהתאים את המסרים לקהלי היעד. אומנם יש מקום ליצירת צוות אזורי לתיאום המהלכים, אך אל לארה"ב להתייצב בחזית המאבק.
3. את הסמכויות לניהול מלחמת המידע

<http://goo.gl/tHjZTI>; David S. Cohen, the US Under Secretary for Terrorism and Financial Intelligence, "Attacking ISIL's Financial Foundation" (Remarks at The Carnegie Endowment For International Peace), 23 Oct 2014, <http://goo.gl/rAaqKc>; Charles Lister, "Profiling the Islamic State", **Brookings Doha Center Analysis Paper** No. 13, Nov. 2014, <http://goo.gl/TCHET6>

Terrill, *Ibid.* .2

Jonathan Githens-Mazer, "How to influence ISIS: Through the Air or Through the Message?", **RUSI Analysis**, 25 Sep 2014, <http://goo.gl/hPLwL5>

Lina Khatib, "Airstrikes will not beat ISIS", 26 Sep 2014, <http://goo.gl/48i0xs>

Shashank Joshi, "Assessing Obama's ISIS strategy", **RUSI Analysis**, 11 Sep 2014, <http://goo.gl/HxJMeP>

Shashank Joshi, "Striking ISIS: How Do We Know if We're Winning?", **RUSI Analysis**, 2 Oct 2014, <http://goo.gl/FS17Hx>

Mukhametov, *Ibid.* .7

Afzal Ashraf, "Dealing With ISIS Through 'Boots with Wings'", **RUSI Analysis**, 30 Sep 2014, <http://goo.gl/KcBPi2>

Tom Keatinge, "Defeating ISIS: How Financial Liabilities will Undo the Jihadists", **RUSI Analysis**, 27 Oct 2014, <http://goo.gl/3L3vE1>

Ibid. .10

Darby Arakelian and James P. Farwell, "Credibility is the key to exposing ISIS", 19 Nov 2014, <http://goo.gl/rXVF1t>

David S. Sorenson, "Priming Strategic Communications: Countering the Appeal of ISIS", **Parameters** 44 (3), Autumn 2014, pp. 25-36, <http://goo.gl/DiCwRh>

הדברים נאמרו במסגרת סימפוזיון מומחים טלוויזיוני שנערך ב-15 באוקטובר 2014 ושהוקדש לאתגרים הביטחוניים שמציבה המדינה האסלאמית. ראו: <http://goo.gl/fgBi31>

עמדה דומה בנוגע לחוסר התוחלת שבמאמץ להשפיע על דעתם של מוסלמים קיצוניים באמצעות הצגת הפער שבין המסר של הוגיהם לבין "מסר השלום של האסלאם האמיתי" ראו: Sami G. Hajjar, "Strategic Insights: the US Foray into the Levant", **Strategic Studies Institute**, 15 Oct 2014, <http://goo.gl/n8ehqmq>

Ross Harrison, "Towards a Regional Strategy Contra ISIS", **Parameters** 44 (3), Autumn 2014, pp. 37-46, <http://goo.gl/EXOjly>

מאמרים נוספים הדגישו שאין כל אפשרות לחסל את "המדינה האסלאמית" היות שלא מדובר רק בארגון, אלא בתנועה חוצת גבולות. בדומה לאל-קאעידה, שגם אותה לא הצליחו לחסל, ההישג המרבי יכול להיות - לפי אחת הטענות - התכווצות הארגון מכוח טרור עם יכולות צבאיות נבוהות לאוסף של תאי טרור בעלי השפעה צבאית ופוליטית מוגבלת. ראו: Jean-Pierre Filiu, James F. Jeffrey and Michael Eisenstadt, "Defeating ISIS: From Strategy to Implementation", **The Washington Institute**, 23 Sep 2014, <http://goo.gl/1bNLgG>

רוס הריסון, מחבר המאמר "לקראת אסטרטגיה אזורית נגד המדינה האסלאמית", סבור כי כדי שהתמודדות עם הארגון תהיה מוצלחת צריכים המהלכים הצבאיים של ארה"ב ושל בעלות בריתה בסוריה ובעיראק להיות במסגרת אסטרטגיה אזורית רחבה יותר

כספיים, להחזיר את האחים המוסלמים למגרש הפוליטי כדי שלא יהיו במחותרת ולא ישתפו פעולה בחשאי עם המדינה האסלאמית; ללבנון - לסייע למגזר הביטחוני הלבנוני למצות היטב את הסיוע הכספי שהוא מקבל מהחוץ.

המחבר גם ממליץ לקדם יוזמה אזורית לשיתוף פעולה בין מעצמות האזור - טורקיה, איראן וערב הסעודית - לפתרון הסכסוכים בסוריה ובעיראק שמוינים את המדינה האסלאמית. במישור הפנים אמריקני הוא ממליץ לשפר את התיאום בין מחלקת המדינה למשרד ההגנה. אשר לגישה הצבאית שיש לנקוט - המחבר ממליץ להתאימה לאופי הפעילות ולהרכבו של ארגון המדינה האסלאמית בכל אחת מהזירות ולא להסתפק באימוץ גישה צבאית אחידה.

סיכום

המאמרים מבטאים הסכמה רחבה בין החוקרים כי להתמודדות עם המדינה האסלאמית נדרשות פעולות במישורים שונים במסגרת אסטרטגיה רחבה וכי אין די בהפצצות מהאוויר. בד בבד כמה מהמאמרים משקפים מבוכה רבה בכל הנוגע לאופן ניהולו של המאבק נגד התופעה. המבוכה באה לידי ביטוי בסתירות בין טיעונים, בהצעות שאינן נראות מעשיות ובהתמקדות ב"מה יש לעשות?" ופחות ב"כיצד יש לעשות זאת?"

הערות

1. Rinat Mukhametov, "Fenomen 'Islamskogo gosudarstva'", **Rossiia v Global'noi Politike**, 11 November 2014, <http://goo.gl/11zN3w>; Ross Harrison, "Towards a Regional Strategy Contra ISIS", **Parameters** 44 (3), Autumn 2014, pp. 37-46, <http://goo.gl/xQIldE>; Tom Keatinge, "How the Islamic State Sustains Itself: The Importance of the War Economy in Syria and Iraq", **RUSI Analysis**, 29 Aug 2014; <http://goo.gl/d8qfUD>; W. Andrew Terrill, "Understanding the Strengths and Vulnerabilities of ISIS", **Parameters** 44 (3), Autumn 2014, pp. 13-23;

מוסלמים רדיקלים מסרבים בדרך כלל לקבל כל טענה הנוגדת את השקפותיהם של מי שהם בעיניהם בני סמכא, גם אם מדובר בטענה של מלומדים בעלי שם בעולם האסלאם.¹⁴ החוקרים מעלים הצעות בנוגע להתמודדות של רוסיה ושל הרפובליקות המוסלמיות של ברית"מ לשעבר עם תופעת ההתגייסות לשורות המדינה האסלאמית ובהן:

1. יש להקטין את מספר המוסלמים היוצאים לחו"ל כדי לרכוש השכלה דתית, במיוחד אם מדובר בלימודים במוסד בעל קו רדיקלי. במקביל יש לעודד לימודי דת בחבר המדינות, ובכלל זה ברוסיה.
2. יש לעודד שיח שבו יוצגו לציבור המוסלמי עקרונות האסלאם המסורתי וטיעונים מנומקים נגד הקו הרדיקלי באסלאם. המאבק, לטענת החוקרים, צריך להיות לא על ליבותיהם ועל תודעתם של הגורמים הרדיקליים אלא על ליבותיהם ועל תודעתם של מי שעלולים ליפול תחת השפעתם.

התמודדות במסגרת אסטרטגיה אזורית

רוס הריסון, מחבר המאמר "לקראת אסטרטגיה אזורית נגד המדינה האסלאמית"¹⁵, סבור כי כדי שהתמודדות עם הארגון תהיה מוצלחת צריכים המהלכים הצבאיים של ארה"ב ושל בעלות בריתה בסוריה ובעיראק להיות במסגרת אסטרטגיה אזורית רחבה יותר. זאת משום שחיסולה של המדינה האסלאמית עלול להוליד קבוצות דומות חדשות באזור.¹⁶ על האסטרטגיה האזורית לכלול מאמצים לחזק את היכולות הפוליטיות והצבאיות של המדינות המתונות כמו ירדן, לבנון ומצרים. במדינות האלה ישנה, לטענת המחבר, סכנה של התעוררות תאים רדומים של המדינה האסלאמית או של גורמים האוהדים אותה. לדעתו, על המדינות האלה לבנות בראש ובראשונה מוסדות ותהליך פוליטי לגיטימיים, ועל ארה"ב לתפור סיוע ייחודי לכל מדינה; לירדן - להגדיל את הסיוע הכספי כדי לאפשר לה להתמודד עם גל הפליטים מסוריה ועם האופוזיציה הפוליטית של האחים המוסלמים המתנגדים להשתתפות המדינה בתקיפות בסוריה ובעיראק; למצרים - לשכנע את הנהגת המדינה, בעזרת תמריצים